

ZUBIARTEA'RI

Adiskide min:

Otoi, barkatuko al-didak ire esku-titz sakon eta ernegarriari orain arte ez erantzuna. Esan bearrik ez, lanez leporaiño nabillela —orain batez ere gure Aide Nagusiekin bete-betean murgilduta— eta gaur arte ez nauk egin txolarte baten jabe ireari erantzuteko.

Ikuskizun sakon eta zolia daukak gramatika gaitan eta orretxegatik eztaukak —nik bezela— iñoren besotik ibilli bearrik. Ire azalpena txit ederra irudi zaidak eta nunbait argitaratu bear ukela duk nire iritzia, ik arrotzen duken gaia euskaldun guzientzat baituk jakingarri. Ire arrazoi mardulak ukatu gabe, ordea, oar-pento batzuek egin gura nizekikek.

1º "Eztiat beraz IRE semeETAz onartzen", diok, ene ustez, ausarki xamar. Nik "Jakín"-en esandakoetan etzegok ezer "nirerik". Ni, beste batzuek gai orretaz idatzitakoen oartzuna izan nauk soilki. Gai ontaz nire idazlanean ezarritako guzia Campion'en gramatikatik eta ene aitaren "Sufijación"-etik zurrupaturik zegok eta oiek esandakoak zabaltzea izan duk ene lana.

ETA askargilleaz entzun diaten lenbiziko gaitzespina irea izan duk. Egia duk Azkue'k bere "Morfolo-gía"-n aipatu ere ez duela egiten (ni beñe-pein ez nauk gogoratzen) eta bere paradigmatan "gizonEZ" bakarrik onar-

tzen duela. Baiñan, Campion'ek dienez, Bidaso'z emendikoa ez-ezik Laphurdí'koa ere ba-duk. Ik jartzen dituken adigarriak balio urrikoak dituk gai ontan, Etxeberri, Axular eta Lazarraga Elcano'koa sortaldekoak baitituk. Ez nauk oartu sartaldeko idazle zaharrek nola darabilten. Auzi au epaitzeko bearrekoa litzakek auk aztertzea. Gaurgero oartuko nauk ontan.

2ºgn. E, ETA'ren ume dela ukatzen duk. Ontan ere Campion'en esanetara etorri nauk, nik neuk ezpaitzekiat jainko txikien berri. Ona, napar idazle aundiak guztiontzat diona:

"El dialecto suletino de una manera obligatoria, y el labortano en concurrencia con la forma íntegra, hacen sufrir una violenta contracción a la abundancial ETA, eludiendo su segunda sílaba. De aquí GERRENEZ "de los asadores", LURREZ "de las tierras", ARRECHEZ "de las terneras" y las formas labortanas SEMETAZ, y SEMEZ, AITETAZ y AITEZ, ETSEYETAZ y ETSAYEZ" (1)

Guztiau gezur borobilla al-duk? Campion'en irudimenean oretutako ipui aizetsu bat? Eztiat uste iñolaz ere Iruñe'ko seme argia oietakoa zenik. Ene ustez, euskal-idazle klasikutan oiñarritu uken baiezko ori egitean. Alabaña, ene entzukiari gozoago eta atsegiñago zaiok "gizonEZ", "gizonETAZ" baiño eta probatuko ba'idak kek bigarren au gaizki erabillia dela

(1) "Gramática de los cuatro dialectos literarios". 232-233 or-aldeak.

edo ez dela sekula erabilli, berealaxe baztertuko nitek.

3'gn. Zentzuzko azalpen bat egin ondoren, —TZAZ ezin erabilli ditekeala diok —REN— tartekatuz. Teorian eta apika praktikan ere —baiña ez erabat— irekin niok gai ontan. Azkue'ek bere "Morfologia"-n ezlik aintzakotzat artzen ere erabilkizun au eta orregatik idatzi niken "Jakin"-en: "Izaki bizidunak direnean, beste forma auek ere zillegi dituk ENE USTEZ".

Izan ere, sekula eztiat segurantzi osorik izan gai ontan eta bai zalantzaxo ugari, baiñan, ene aitaren "Sufijación" liburuan ikasi niken Aita Larramendi'k onartzen zuela tankera au eta ene ustez Andoain'go Aitajesuita aintzakotzat artua izan duk orain artean eta izango ere geroan, Aita Larramendi'k gure bizialdia baiña berreun urte lenago idatzi ziken eta guk baño Euskalerrri jatorragoan arnas artu. Liburu zaharretan tankera auek ageri ezpa'dituk ere, ez ote zizkiken populuak (barka, erriak) erabilliko? Bestela, nundik atera ziken Aita Larramendi'k? Lardizabal'en "Gramática Vascongada"-k bestalde, nire zalantza biziagotzen zidak. Ona, gauza bitxia Lardizabal'en aboz: "Al artículo propio del genitivo, que es AREN, se le añade ZAZ; v. g. Jaun-aren-zaz, buru-aren-zaz, y tiene la misma significación. Este mismo segundo artículo zaz sirve también para el genitivo del plural: v. g. Jaun-en-zaz, pero no el primero az, que es peculiar del singular: v. g. Jaun-az. Este artículo zaz añadido a aren ESTA EN

USO EN EL DIALECTO LABORTANO, Y TAMBIEN ALGUNAS VECES EN EL DE VIZCAYA, PERO NUNCA EN EL DE GUIPUZCOA" (2).

Ez al-duk au bitxi, Josu? Nik uste niken —AREN-ZAZ iñungoa izatekotan Gipuzkoa'koa izanen zela, Aita Larramendi izan baitzen beronen lenengo erakustalle, baiñan Lardizabalek ukatzen dik, Laphurdi'ko eta Bizka'i'ko iritzirik. "Urrutiko eltzea urrez, bertara joan da lurrez". Ez ote ziken pentsatu Lardizabal'ek Gipuzkoa'n esaten etzen ezkeroz, berak ezagutzen etzituen bazterretan esaten zela? Eta besterik gabe ALA esaten zela zabaldu? Campion'ek Lardizabil'i jarraiki, noski, aipatzen dik "Jabearentzaz", "Jaunenzaz", Laphurdi'ko iritzirik (3).

Nori jaramon egin? Nik neuk etzekiat. Nik atzizki bikote au zillegitatz jo ba'niken, gure gramatikalarietan kinfidantza jarrita izan uken. Auek uts egin ba'ditek, ni ez nauk errudun. Alabaiña, Larramendi'gandikan asita utsegite au zabaldu dela iñork probatzen ba'dik, nik berealaxe baztertuko diat.

Guztiau baño txarrago duk, Josu, eta ni ortara niak beti, "Eleizalde'tar Koldobika" ire errikidearen itzulpen au (4):

Arerio geztotatzaz ni aldeztu = Del enemigo malo defiéndeme, itzultzalle-

(2) Ikus Francisco Ignacio Lardizabal'en "Gramática Vascongada"-an, 5'gn. orral.

(3) Campion'en Gramatikan, 231'gn. or-ald.

(4) I. M. Echaide'k aipatua "Tratado de Sufijación"-en, 239'gn. or-ald.

ak dionez. Arerio gaiztoaz babes nazazu, zerbait litzake, noski, baiñan ire errikidearen itzulpena eztiat uste ez euskera, ez gaztelera eta ez txinua denik. Ori, ene iritzi apalean eztuk ezertxore.

Auxe duk dena, motel, gure arteko auzian, edo obeki esanaz alkar-izketan, auzigairik ezpaitzegok bion arteko iritzietan eta asarrebiderik are gutxiago. Ik eta nik alde gutxi zeukagu euskerari buruzko pentsakizunean. Euskaltzaleen artean gu bion artekoa baiño alde aundiagorik ezpa-ukek, euskeraren batasun osoa aspaldi iritxi genikek.

Itz erditxo bat bukatzeko. Ire esku-titza, niri zuzenduarren, arestian esan bezala, eztuk niretzat bakarrik egiña,

euskaldun guzientzat baizik. Zergatik eztuk argitaratzen? Aldakirik ezpa'duk, ematen al-didak baimena Arantzazu'ko prailleai igortzeko "Jakin"-en argitara dezaten?

Urteak joan, urteak etorri, ire lu-ma gazi-gozoaren egarritan eta baurautan gauzkak, Yosu, eta penagorri duk ire gogoeta mamitsuez eta ele-der ioriaz euskaltzaleok gosez irrikiturik edukitzea. Beraz, ire gramatika jardunaldia argitaratzeko baime-na ez al-didak ukatuko. Euskaltzaleak oro eskertuko ditek ire opari aoxuri-garri au.

Agur, adiskide, eta onar ezak ire lagun zahar onen besarkarik sendoe-na. Etxekoai milla goraintzi.